

SARA & ALEX

En håndbok og to filmer om
barnevern til bruk i skolen

Bufetat

INTRODUKSJON

Barne-, ungdoms- og familielidirektoratet (Bufdir) har i samarbeid med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet utviklet Kommunikasjonsstrategien "Et åpent barnevern" 2008-2011. Åpenhet og god kommunikasjon styrker allmennhetens tillit til barnevernet.

Barnevernet er barnas hjelper. En viktig ambisjon i kommunikasjonsstrategien er derfor at barn og unge skal bli bedre kjent med barnevernet. En måte dette kan skje på, er at de ansatte i barneverntjenesten kommuniserer direkte med barn og unge.

Filmene og håndboka om Sara og Alex er utviklet for at du som til daglig arbeider med barnevernsaker i den kommunale barneverntjenesten skal ha et verktøy når du forteller barn og unge i grunnskolen om barnevernet. Med filmene og håndboka som pedagogisk virkemiddel kan du invitere deg til grunnskolene i din kommune/bydel og i samarbeid med lærerne bidra til at barn og ungdom får innsikt i hva barnevernet gjør. Gjennom denne kunnskapsformidlingen vil også lærerne kunne få økt kunnskap om barnevernet. Informasjonsmaterialet er først og fremst innrettet mot elever fra 4. t.o.m.8. trinn. Det er imidlertid ikke noe i veien for at materialet kan brukes overfor både yngre og eldre elevgrupper, dersom du og læreren vurderer at det egner seg også for dem.

Mange i den kommunale barneverntjenesten har lang erfaring med å fortelle skolebarn om barnevernet. Filmene og håndboka er ment som hjelpemiddel og det er derfor ikke påkrevet å følge opplegget i håndboka slavisk. Dialog skapes på ulike måter og den enkelte må kunne tilpasse det pedagogiske opplegget til individuelle og lokale forutsetninger.

Formålet med å informere barn og ungdom om barnevernet er

- Barn/ungdom skal vite at vi har et barnevært
- Barn/ungdom skal vite hvorfor vi har et barnevært
- Barn/ungdom skal vite hvordan de kan komme i kontakt med barnevernet, hvis den enkelte selv eller noen de kjenner trenger hjelpe fra barnevernet

Forslag til framgangsmåte når du bruker filmene og håndboka

- Du kan forberede deg ved å se filmene gjennom et par ganger (gjerne sammen med kolleger) slik at du kjenner handlingen i filmene godt. Du bør lese gjennom forslagene til spørsmål du kan stille i klasserommet, slik at du er godt kjent med hvordan det kan skapes dialog med elevene om filmene og om hva barnevernet kan gjøre for å hjelpe. Du kan gjennomføre økten alene eller sammen med en kollega.
- Du kontakter skolen og gjør avtale om å informere elever på 4. til 8. trinn om barnevernet. Du kan be om at skolen tilrettelegger det praktiske, slik at DVD-spiller er tilgjengelig. Vi anbefaler at det settes av ca. en og en halv time til gjennomføringen. Det er viktig at læreren er til stede, for læreren kjenner elevene.

...forts. neste side

- Du bør starte med å presentere deg og barneverntjenesten du er ansatt ved og forklare at du er kommet for å informere om barnevernet. Du kan gjøre spørre om noen har hørt om barnevernet og skrive ned noen stikkord på tavla om hva de vet om barnevernet fra før. Dette kan du avslutningsvis bruke igjen når du oppsummerer, for å sammenligne hva de visste før med hva de vet nå.
- Du viser filmene. Det anbefales å starte med "Sara" og deretter "Alex". Du kan gjøre vise filmene to ganger, da det kan være vanskelig å få med seg alt ved første visning. Når elevene har sett filmene tar du for deg hver film for seg og bruker forslagene til spørsmål for å få i gang dialog med klassen. Suppler gjøreme med egne spørsmål.
- Når du sammen med klassen har gjennomført opplegget og skrevet opp på tavla telefonnummeret til barneverntjenesten, eventuelt barnevernvakten og til slutt Alarmtelefonen for barn og unge, kan du avslutte med å sammenligne hva elevene før visste om barnevernet med hva de nå vet om barnevernet.

Viktige forhold du bør avklare på forhånd

- Dersom en elev begynner å fortelle om egne problemer (eller om problemene til noen han/hun kjenner), skal eleven vennlig forhindres i å fortsette sin fortelling i plenum. Læreren bør i slike tilfeller ta en samtale med eleven etter informasjonsøkten. Læreren må da på vanlig måte ta stilling til om han/hun skal skrive bekymringsmelding til barneverntjenesten på bakgrunn av det som kommer fram i samtalen, eventuelt formidle annen hjelp til den det gjelder.
- Dersom du kjenner til at elever i de utvalgte klassene har kontakt med barneverntjenesten, bør du sørge for at eleven og omsorgspersonene på forhånd får vite at du kommer til skolen for å informere generelt om barnevernet - og at du ikke kommer for å sette fokus på denne elevens situasjon. Du bør også avklare om eleven ønsker å vise at dere eventuelt kjenner hverandre.
- Dersom en elev som har kontakt med barnevernet likevel begynner å fortelle om dette i plenum, bør eleven vennlig forhindres i å gi utdypende informasjon der og da. Som saksbehandler bør du da anbefale læreren å følge opp i etterkant ved å avtale med eleven og omsorgspersonene hvordan eleven kan få satt ord på sin situasjon overfor klassen på en god måte dersom eleven ønsker det.

SARA

1

Hensikten her er å oppmuntre elevene til å beskrive og sette ord på hva som skjer i filmen

- Hva tenker du når du ser filmen om Sara? Skriv ned minst to ting du tenker! (Ta deretter en liten svar-runde i klassen slik at dere deler tankene i klasserommet. Husk at ingen svar er gale - det er barnas assosiasjoner det dreier seg om å få fram her.)
- Hva er det med moren til Sara?
- Hva tror dere er grunnen til at det ikke er brød i brødboksen?
- Hva tror dere er grunnen til at Sara spytter ut "corn-flakesen"?
- Hva tror dere er grunnen til at moren ligger på sofaen?
- Hva er det Sara plukker fram fra sofaen og setter på bordet?
- Hvorfor lå det en flaske i sofaen?
- Hvorfor legger Sara teppet over moren?
- Hvorfor snakker hun om å få kjeft av læreren?

2

Hensikten her er å få elevene til å leve seg inn i hovedpersonens situasjon

- Hvordan har Sara det?
- Hvordan tror dere det er å være Sara?
- Hvordan er det å stå opp helt alene, kle på seg, spise frokost, pusse tennet og finne fram alle skolesakene sine helt uten hjelp?
- Hvorfor tror dere at Sara gjerne vil være superhelt?
- Hva tror dere er bra i livet til Sara?
- Hva tror dere Sara ville ha ønsket annerledes?
- Sara reagerer på sin situasjon med å leke superhelt
– hun prøver å klare seg bra på den måten. Tror dere andre barn kan reagere på andre måter når de opplever slike ting som Sara? Hvordan kan dere tenke dere at andre barn kan reagere?

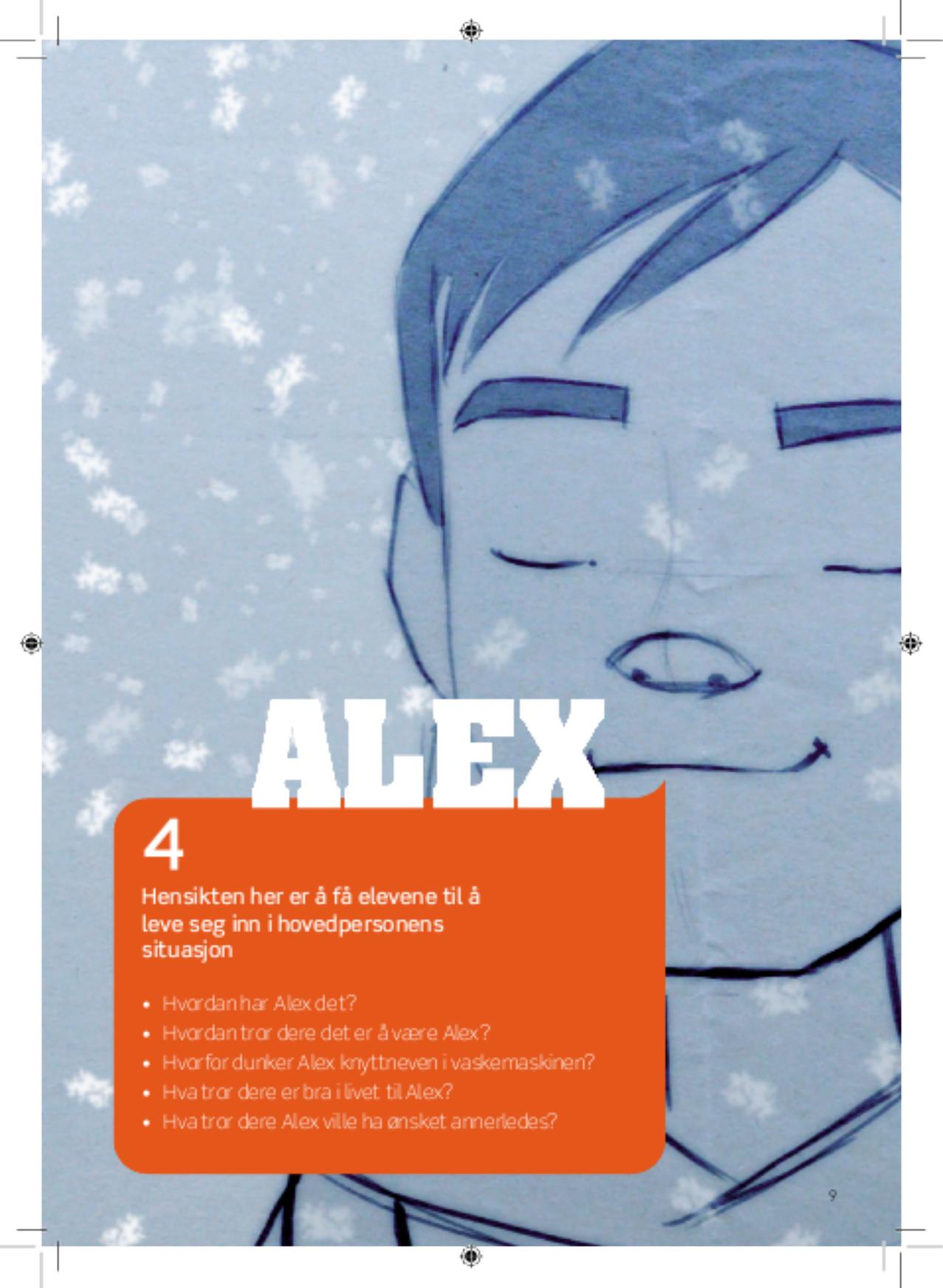

3

Hensikten her er å oppmuntre elevene til å beskrive og sette ord på hva som skjer i filmen

- Hva tenker du når du ser filmen om Alex?
Skriv ned minst to ting du tenker!
(Ta deretter en liten svar-runde i klassen slik at dere deler tankene i klasserommet. Husk at ingen svar er gale - det er barnas assosiasjoner det dreier seg om å få fram her.)
- Hva er det med faren til Alex?
- Hva tror dere er grunnen til at Alex og faren ikke har god kontakt med hverandre akkurat nå?
- Hva tror dere er grunnen til at faren ser så lite på Alex?
- Hva tror dere kan være grunner til at faren nesten ikke rører på seg, i stolen?
- Hvorfor kommer Alex med mat til faren?
- Hva tror dere kan være grunnen til at kameratene ikke er med Alex inn?
- Alex sier han snakker med kameratene sine om alt. Gjør han det?

ALEX

4

Hensikten her er å få elevene til å leve seg inn i hovedpersonens situasjon

- Hvordan har Alex det?
- Hvordan tror dere det er å være Alex?
- Hvorfor dunker Alex knyttneven i vaskekmaskinen?
- Hva tror dere er bra i livet til Alex?
- Hva tror dere Alex ville ha ønsket annerledes?

SARA OG ALEX

Hensikten her er å hjelpe elevene til å se skillettet mellom engangsepisode og hverdagsliv

- Tror dere det som skjer med Sara og Alex kan skje med alle?
- Vil det være en forskjell om dette skjer en gang eller mange ganger?

(La barna svare og reflekter høyt sammen med dem. Budskapet ditt er at det er hverdagslivet til barna, og ikke enkeltepisoder, som avgjør om de kan trenge hjelp fra barnevernet.)

Hensikten her er å oppnå dialog med elevene om hvor Sara og Alex kan få hjelp

SARA

- Hva kan barnevernet gjøre når de får melding fra lærer eller helsesøster om Sara? Eller hva kan barnevernet gjøre hvis moren til Sara kommer til dem og forteller at hun dricker alkohol nesten hver dag og at hun trenger hjelp til å ta vare på Sara?
- Hva kan barnevernet hjelpe Sara og moren med?

(Ta imot forsøksvis svar fra elevene først, slik at du opprettholder egenaktiviteten deres. Deretter bruker du svarene i ruta under.)

MULIGE SVAR

- Hvis barnevernet får melding fra lærer eller helsesøster om at Sara ikke har det bra, vil de ta kontakt med mor og Sara. Barnevernet vil skrive brev og be om å få snakke med dem. Barnevernet vil også gå på hjemmebesøk - det betyr å besøke mor og Sara hjemme. Barnevernet vil, sammen med mor og Sara, prøve å finne ut hva som kan gjøres for at Sara skal få det bra hjemme. ....forts. neste side

- Hvis moren tar kontakt med barnevernet selv, vil barnevernet snakke med mor og med Sara om hva som kan hjelpe familien.
- Barnevernet kan sette mor i kontakt med hjelgere for voksne. De kan hjelpe mor med alkoholproblemene, slik at hun igjen kan bli i stand til å ta seg av datteren sin, stå opp om morgenen, lage mat, vaske klær, hjelpe til med lekser og prate med jenta, slik foreldre skal gjøre.
- Barnevernet vil støtte og hjelpe moren når hun prøver å drikke mindre. Mens hun strever med å få kontroll over sin alkoholbruk, kan det likevel skje at hun av og til drikker alt for mye. Barnevernet kan da finne en besøksfamilie, som Sara kan være hos de gangene moren drikker for mye alkohol. Noen ganger kan bestemor og bestefar være en slik familie, andre ganger kan det være tante og onkel. Barnevernet har også kontakt med andre familiær som gjerne vil hjelpe barn og som derfor kan være et ekstra hjem for Sara når hun trenger det.
- Hvis moren ikke klarer å stanse sitt alkoholmisbruk, kan det hende at Sara må flytte i fosterhjem. Hvis Sara flytter i fosterhjem, kommer hun til å besøke moren eller moren kommer til å besøke henne. De aller fleste barn som bor i fosterhjem fortsetter å ha kontakt med familiens sin.

ALEX

- Hva kan Alex gjøre når faren hans er syk og ikke klarer å ta vare på Alex, snakke med ham, lage mat eller vaske klær?

(Ta imot eventuelle svar fra noen elever først, deretter bruker du svarene i ruta under.)

MULIGE SVAR

- Han kan snakke med læreren sin om hvordan han har det eller han kan snakke med helsesøster på skolen.
- Lærer eller helsesøster kan kontakte barnevernet og be dem om å hjelpe Alex og faren hans.
- Alex kan også selv gå til barnevernet og be om å få snakke med en av de som jobber der.
- Hvis han ikke har lyst til å gå alene til barnevernet kan han ta med seg en kamerat eller han kan spørre om læreren vil bli med.

- Hva kan barnevernet gjøre når de får melding fra lærer eller helsesøster om Alex? Eller hva kan barnevernet gjøre når Alex kommer til dem og forteller om hvordan han har det?
- Hva kan barnevernet hjelpe Alex og faren med?

(Ta imot forsøksvise svar fra elevene først, slik at du opprettholder egenaktiviteten deres. Deretter bruker du svarene i ruten under.)

MULIGE SVAR

- Barnevernet vil ta kontakt med faren og med Alex, hvis de får melding fra lærer eller helsesøster om at Alex ikke har det bra. De vil skrive brev til dem og be om å få snakke med dem og så vil de prøve å finne ut sammen med Alex og faren hva som kan gjøres for at Alex skal få det bra hjemme.
- Det samme vil barnevernet gjøre hvis Alex tar kontakt.
- Barnevernet kan sette far i kontakt med hjelgere for voksne. Disse kan hjelpe ham til å bli bedre slik at han kan klare å snakke med Alex, lage mat, vaske klær og hjelpe ham slik foreldre skal.
- Barnevernet kan finne et besøkshjem til Alex, slik at han kan være hos en annen familie når faren er veldig syk. Noen ganger kan bestemor og bestefar være en slik familie, andre ganger kan det være tante og onkel. Barnevernet har også kontakt med familier som gjør det til å hjelpe barn og som derfor kan bli kjent med Alex og være et ekstra hjem for ham når han trenger det.
- Hvis faren er eller blir veldig syk, kan det hende at Alex må flytte i fosterhjem. Hvis Alex flytter i fosterhjem, kommer han til å besøke faren eller faren kommer til å besøke ham. De aller fleste barn som bor i fosterhjem fortsetter å ha kontakt med familiens sin.

FAKTA OM BARNEVERNET

(Her spør du om noen av elevene vet hva et fosterhjem eller et besøks-hjem er - kanskje de kjenner noen som har fosterhjem eller besøkshjem og at de kan forklare hva det er? Om nødvendig supplerer du med innholdet i faktarutene for å fram budskapet.)

FOSTERHJEM

- Et fosterhjem er en godkjent og trygg familie som barnevernet har avtale med. I denne familien kan et barn eller en ungdom bo i kortere eller lengre tid, etter behov. Fosterforeldrene skal gjøre alt som vanlige foreldre gjør for å ta vare på barna sine.
- Flere tusen barn i Norge bor i fosterhjem.

BESØKSHJEM

- Et besøkshjem er en godkjent og trygg familie som barnevernet har avtale med. I denne familien kan barnet eller ungdommen være i helger eller kortere perioder. Besøksforeldrene gjør alt som vanlige foreldre gjør.
- Flere tusen barn i Norge har besøkshjem.

FAKTA OM BARNEVERNET

(Her løsriver du klassen fra eksemplene Sara og Alex, og sier at du skal fortelle litt generelt om hva barnevernet kan hjelpe barn og familiær med. Ta gjeme imot spørsmål underveis.)

HVA BARNEVERNET KAN HJELPE BARN, UNGDOM OG FAMILIENE DERES MED

- Ha samtaler med barn og foreldre for å finne ut hva som kan hjelpe dem
- Skaffe støttekontakt til barnet
- Skaffe besøkshjem til barnet
- Skaffe barnehageplass til barnet
- Skaffe plass i skolefritidsordning for barnet
- Gi økonomisk støtte, for eksempel til kjøp av sykkel eller ski - eller støtte til fritidsaktiviteter
- Gi støtte til ferie for barnet og/eller familien
- Ha veilednings- og støttesamtaler med foreldrene slik at de får hjelp til å oppdra barna sine
- Sette foreldre som trenger det i kontakt med hjelgere for voksne, som kan sørge for at de får behandling for rusmisbruk eller psykiske problemer
- Skaffe fosterhjem til barnet
- Skaffe botilbud på institusjon til ungdom

(Minn elevene om budskapet i den røde rammen.)

HUSKI HVIS EN DU KJENNER ELLER VET OM OPPFØRER SEG RART ELLER GJØR NOE DU IKKE FORSTÅR...

- ...kan det hende at han/hun har det vanskelig
- ...kan du være vennlig og hjelpsom
- ...kan du tilby deg å være med til lærer eller helsesøster for å snakke om det som er vanskelig

Her sier du at du vil skrive opp hvilke telefonnummere som er aktuelle hvis noen ønsker kontakt med barnevemet.
(Skriv telefonnummerne på tavla. Be elevene skrive dem ned.)

VIKTIGE TELEFONNUMMERE

- Barnevemtjenesten i kommunen: Tlf .....
- Barnevernvakt: Tlf .....
- Alarmtelefonen for barn og unge: Tlf 116111

(Avslutt med en oppsummering av hva barna kunne om barnevemet før, og få elevene med på en kort repetisjon om hva de nå vet om barnevemet.)

BUF00097

Produsert av Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet.

